



AUCA
DE
JAUME I,
EL CONQUISTADOR

(1208 - 1276)

750
ANYS
DE LA MORT DE JAUME I

PEDRO FUENTES CABALLERO

*Acadèmic de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana
corresponent per Dènia*

**AUCA DE JAUME I,
EL COMQUISTADOR
(1208 – 1276)**

**La llengua utilitzada en este escrit es la oficial de la
valenciana (Normes d'El Puig).**

RESUM

750 Aniversari de la mort de Jaume I el Conquistador (1276-2026)

En l'any 2026 es complixen 750 anys de la mort de Jaume I el Conquistador, una de les figures més importants de l'història de la Corona d'Aragó i, especialment, del Regne de València. El seu decés va tindre lloc el 27 de juliol de 1276 en Alzira, posant fi a una vida dedicada a l'expansió territorial, l'organització política dels seus regnes i la consolidació de noves estructures jurídiques i institucionals.

Naixcut en Montpeller el 2 de febrer de 1208, Jaume I va accedir al tro sent encara un chiquet i va governar durant més de sis dècades. El seu regnat va estar marcat per dos grans fites històrics: la conquesta de Mallorca en 1229 i la conquesta de València en 1238. Estes campanyes varen transformar profundament el mapa polític de la Península Ibèrica i del Mediterràneu occidental.

L'entrada de Jaume I en la ciutat de València el 9 d'octubre de 1238 constituïx un dels aconteiximents més transcendents de l'història valenciana. A partir d'aquell moment va nàixer el Regne cristià de València com a entitat política pròpia dins de la Corona d'Aragó, dotat d'institucions, territori, administració i legislació pròpies.

Un dels llegats més importants del monarca varen ser els Furs de València, un cos jurídic que va regular la vida política, econòmica i social del regne durant sigles. Gràcies a ells, el Regne de València va dispondre d'una personalitat jurídica diferenciada i d'una àmplia autonomia dins de la Corona.

Jaume I també va destacar per la seua extraordinària visió política. Va saber integrar poblacions diverses, impulsar el comerç mediterràneu, fomentar el repoblament dels territoris conquistats i enfortir les relacions entre els distints regnes que componien la Corona d'Aragó.

El 750 aniversari de la seua mort constituïx una oportunitat per a recordar la transcendència històrica d'un monarca que va canviar el destí de València i va deixar una empremta imborrable en l'història migeval europea. Numeroses institucions culturals, acadèmiques i associacions històriques estan dedicant enguany a divulgar el seu llegat, analitzar la seua obra i acostar la seua figura a les noves generacions.

Setcents cinquanta anys més tart del seu decés, Jaume I continua sent un símbol d'una època decisiva, un rei l'acció política del qual i militar va contribuir de manera determinant a la configuració històrica del Regne de València i a la construcció d'una de les etapes més lluentes de l'història mediterrànea migeval.



Conta la llegenda que, en una nit convulsa i plena d'incerteses, **el rei Pere** engendrà aquell fill quasi com si fora **la primera volta que afrontava tal empresa.** Aquell infant, envolta des del seu orige per un halo de misteri i providència, acabaria convertint-se en **Jaume I el Conquistador**, el monarca que fundà el **Regne cristià de València** i deixà una empremta indeleble en la nostra història.



Enganyat per la seua esposa,
Maria de Montpeller, el rei es va
trobar immers en un enredre tan
inesperat com determinant per al futur
de la Corona. Lo que havia començat
com una estratègia per a assegurar la
continuïtat dinàstica acabà generant
noves tensions i recels en la cort.
I, quan finalment va nàixer el fill,
llunt de resoldre's els conflictes,
la situació encara es va complicar més,
puix molts dubtaven del futur que
esperava a aquell infant destinat a
fer història.



Com a gest de pau i de protecció,
Simó de Monfort acollí al jove **Jaume**
en el seu palau, garantissant la seua
seguritat en uns temps marcats per
la guerra i les lluites pel poder.
Mentres tant, son pare, el rei **Pere II**
d'Aragó, combatia en la decisiva
batalla de Muret.

Cobert només pel bacinet i lluitant
en primera línia, **entregà la vida**
en el **camp de batalla.**
Aquella **derrota** canviaria per sempre
el destí del futur **Jaume I**
i de tota la **Corona.**



Tan pronte com li fon possible,
Jaume abandonà Carcassona i
començà una nova etapa de la seua vida
marcada per les responsabilitats
del seu llinage.

Als sis anys rebé la corona, encara que,
per la seua curta edat, el govern quedà
en mans dels seus tios, Sancho i Ferrando.

No obstant, les disputes pel poder
i les rivalitats nobiliàries provocaren
que els dos s'anaren apartant
progressivament de la regència,
deixant al jove monarca en mig d'un regne
convuls i ple d'incerteses.



La seua protecció quedà en mans de **Guillem de Mont-Rodon**, un cavaller lleal i experimentat que assumí la delicada missió de guiar al jove hereu.

En el **castell de Monsó**, Jaume creixqué baix una estricta disciplina basada en els valors de la cavalleria, la fe i el sentit del deure. Allí deprenqué les ensenyances fonamentals que forjarien el seu caràcter i el prepararien per a afrontar els grans retés que l'esperaven com a futur rei.



Encara que a penes havia deixat arrere l'infància, els interessos polítics de l'època marcaren el seu destí. Per a reforçar aliances entre regnes i assegurar l'estabilitat de la Corona, l'organisaren el matrimoni en Leonor de Castella, filla del rei castellà. Aixina, massa pronte per a la seua joventut, Leonor es convertí en la seua esposa, iniciant una unió marcada més per la raó d'Estat que pels sentiments personals.



El **sege de Peníscola** començà en grans expectatives, pero la realitat fon molt diferent de lo que esperaven els seus promotors. Les muralles resistiren, els recursos escassejaren i les dificultats aumentaren dia darrere dia. Llunt de conseguir una victòria gloriosa, l'empresa acabà convertint-se en un **sonat fracàs**. Sense haver alcançat els seus objectius i desgastats per la resistència enemiga, no quedà una atra opció que **retirar-se en la coa entre cames** i assumir la derrota.



En el seu regne hi havia diversos barons rebels, acostumats a desafiar l'autoritat real i a provocar contínues disputes per a augmentar el seu poder.

Molts d'ells pensaven que la joventut del rei els permetria actuar impunement i donar-li l'esquena.

No obstant, **Jaume** demostrà pronte una gran determinació i ferma.

En decisió i intel·ligència, marcà els límits de cada noble, sofocà les rebelions i conseguí impondre l'orde, consolidant aixina la seua autoritat sobre el regne.



En acabant d'un menjar en **Pere Martell**, experimentat navegant i coneixedor de la Mediterrànea, **Jaume I** escoltà atentament els seus consells sobre les oportunitats i els reptes que representava l'illa de **Mallorca**. Aquelles paraules deixaren una fonda impressió en el jove monarca. Decidit a ampliar els seus dominis i a reforçar el seu prestigi, un matí abandonà Salou al front d'una gran expedició. Estava a punt d'iniciar una empresa que provocaria un autèntic terratrémol polític i militar en la Mediterrànea occidental.



Va expulsar als sarraïns de Mallorca, espentant-los mar adins i debilitant progressivament la seua resistència. Desembarcà en Portopí al cap d'una arriscada expedició naval que marcaria un abans i un després en la seua carrera. Des d'allí, les seues tropes començaren a obrir-se pas terra en dins, superant obstàculs i combats en gran determinació. Cada avanç consolidava la conquesta de l'illa i reforçava el prestigi d'un rei que ya començava a ser temut i admirat pels seus enemics.



A pesar del **profund colp** que va supondre la mort d'alguns dels seus hòmens més fidels i valerosos, Jaume I no es deixà véncer pel desànim.

Conscient de l'importància estratègica de la campanya, mantingué la determinació i continuà avançant en ferma.

Les seues tropes rodejaren la **capital** i iniciaren un **llarc sege** que posà a prova la resistència de tots.

Finalment, mé tart de mesos d'esforços i sacrificis, la ciutat acabà rendint-se i quedà baix el seu domini.



No tardà en poder assistir a missa en Menorca i, posteriorment, també en Eivissa, símbol de que el domini cristià sobre les illes era ya una realitat consolidada.

La conquesta havia seguit completa i els objectius de la campanya s'havien complít en èxit.

Satisfet pels resultats obtinguts i pel prestigi alcançat, Jaume I mamprenqué el camí de tornada cap als seus territoris, fent escala en Tarragona, a on fon rebut en honors i mostres d'admiració per la magnitud de la seua gesta.



Blasco d'Alagó, noble valent, atrevit
i de caràcter impetuós,
decidí actuar pel seu propi conte
i conquistà Morella abans inclús
de rebre l'autorissació expressa del rei.
La seua iniciativa provocà no poques
tensions, pero també demostrà
la seua capacitat militar.

Convençut de l'importància estratègica
d'alvançar cap al sur, aconsellà a Jaume I
que el següent objectiu fora Borriana,
una plaça clau per a obrir el camí
cap a la futura conquesta del
Regne musulmà de València.



Aixina ho feu, i no passà massa de temps abans que contraguera matrimoni en Violant d'Hongria, una princesa que acabaria tenint una gran influència en la seua vida i en la cort.

Aquella unió reforçà importants aliances i aportà estabilitat al regne.

Mentres tant, Jaume I mantenia la mirada posada en un objectiu molt més ambiciós.

En corage, determinació i una paciència infatigable, posà rumbó decidit cap a la conquesta de València, una empresa destinada a canviar per sempre l'història dels seus dominis.



Des del Puig de Santa Maria, convertit en la principal base d'operacions de l'eixèrcit cristià, Jaume I preparà en gran meticulositat l'ofensiva definitiva sobre la ciutat de València.

Despuix d'anys de campanyes, pactes i combats, havia arribat el moment decisiu.

Les seues tropes avançaren en ferma, debilitant les últimes resistències musulmanes.

Finalment, la ciutat acabà rendint-se i caigué de forma irreversible baix el seu poder, marcant el naiximent del Regne cristià de València i una nova etapa en la seua història.



Des del Xúquer fins al Ródano,
el nom de Jaume I començava a ser conegut
i respectat per amics i enemics.
Les seues victòries militars, la seua habilitat
política i la seua determinació
li havien guanyat una gran reputació.
En plena expansió dels seus dominis,
places tan importants com Xàtiva i Alzira
anaren caent una darrere d'una atra.
L'avanç cristià pareixia imparable,
i moltes viles i castells acabaven rendint-se
quasi en la mateixa facilitat en que
un s'adinsa en una fira plena de gent i activitat.



La campanya militar culminà finalment en la caiguda de Biar, l'últim gran baluart que encara es resistia a l'avanç de les tropes de Jaume I.

En la seua rendició es posava fi a una llarga etapa de conquestes i esforços militars que havien transformat profundament el territori.

A partir d'eixe moment, el nou regne quedà plenament incorporat als dominis del monarca, qui podia contemplar en satisfacció l'obra política i militar que havia conseguit construir en tenacitat i perseverança.



I, una volta va caure Múrcia, Jaime I demostrà una volta més la seua habilitat política i el seu respecte pels acorts establits.

A pesar d'haver contribuït decisivament a la conquesta del territori, acabà cedint aquell regne al seu gendre, el rei de Castella, d'acort en els pactes familiars i diplomàtics de l'època. D'esta manera, priorisà l'estabilitat entre les dos corones i consolidà unes relacions que resultarien fonamentals per al futur de la Península.



Del Tractat de Corbeil no obtingué tot lo que hauria desijat i, en certa manera, en va eixir poc menys que escaldat, com qui ha ficat la mà en aigua bollint. Les renúncies i concessions pactades no foren fàcils d'assumir, encara que contribuïren a establir les relacions en França. I, per si fora poc, mentres Europa seguia pendent dels seus moviments, el Papa, reunit en el concili de Lió, arribà a considerar seriosament la possibilitat d'eleva-lo a la dignitat imperial, prova del gran prestigi que havia alcançat entre els governants del seu temps.



Al-Azraq, el carismàtic cap musulmà de les montanyes, era conegut pel seu esperit indomable i per la seua negativa a rendir-se definitivament. Una i una altra volta reprengué les armes, mantenint viu el conflicte en les terres del sur del Regne cristià de València. Les seues revoltes posaren a prova la paciència i la determinació de Jaume I durant anys. Finalment, en el context de les lluites que culminaren en el sege d'Alcoy, la resistència musulmana fon derrotada, consolidant-se aixina el domini cristià sobre el territori.



Com qui prepara una simple sardinaça, pero en una ambició molt major, Jaume I convocà una autèntica creuada en la participació de nobles, cavallers i hòmens d'armes procedents de diversos territoris.

L'empresa requeria una gran organisió i enormes recursos.

Després d'iniciar els preparatius, posà rumbo cap a Alzira, una plaça de gran importància estratègica. Fon precisament allí a on decidix detindre's temporalment, fer una pausa en la campanya i reorganisar les seues forces abans de mamprendre noves accions.



El rei Jaume, ya exhaust després de tota una vida dedicada al govern, a les campanyes militars i a la construcció dels seus regnes, començava a sentir el pes dels anys. Conscient que les seues forces ya no eren les d'abans, decidí posar orde en tots els seus assunts i preparar la successió. En un acte de responsabilitat i previsió, acabà abdicant en favor del seu fill Pere, qui assumiria el ceptre i la difícil missió de continuar l'obra política i militar del seu pare.



A Jaume, el seu fill més jove, li deixà el Regne de Mallorca, el Roselló i atres territoris, seguint la costum dinàstica de repartir l'herència entre els descendents. Aquella decisió marcaria el futur polític de la Corona durant generacions. Pero als qui vindriem molts sigles després, nos llegà un tesor encara més valios: el Llibre dels Fets, la memòria viva de les seues gestes, els seus pensaments i les seues paraules, una obra única que permet conèixer de primera mà la vida d'un dels grans reis de la nostra història.



Es preparava per a retirar-se al monasteri de Poblet, lloc triat per al seu descans etern, pero el destí li tenia reservat un atre final. Les forces l'abandonaven i el temps se li esgotava. En l'any 1276, després d'una vida plena de conquístes, decisions i sacrificis, Jaume I mamprenqué el seu últim viage. Serem, conscient de l'obra que deixava darrere de si, inicià de peu i en dignitat el camí cap a l'eternitat, deixant una empremta imborrable en l'història del Regne cristià de València.





